

Estlandssvenska befolkningsproblem föremål för undersökningar.

Amanuens H. Hyrenius från statistiska institutionen vid Lunds universitet, som redan under förra sommaren bedrivit forskning över dödlighet, nativitet och giftermålsförhållanden inom den estlandssvenska befolkningen, har i sommar fortsatt insamlandet av statistiskt material för utvidgning av sin undersökning.

Amanuens Hyrenius berättar för Kustbon, att arbetet beträffande de senaste 15-20 åren ej vållar nämnvärda svårigheter, ty den estniska officiella statistiken är så pass utförlig, att man vid en bearbetning av denna får tillräckligt utförlig kännedom om den svenska minoriteten.

Förutom nativitet och dödlighet kan man få en utförlig inblick i estlandssvenskarnas yrkes- och socialklassfördelning. Däremot finns det från 18-hundratalet ingen officiell statistik rörande estlandssvenskarna med undantag av en folkräkning från 1881. Dessto mer ha kyrkböckerna kommit till användning.

Ända fram till 1891 fördes böckerna på tyska och fr. o. m. 1892 till 1917 på ryska. Från 1918 och till 1926 äro böckerna förda på svenska för svenskar och på estniska för ester. Efter 1926 däremot uteslutande på estniska.

– När kan resultatet föreligga? "Det torde givetvis ta sin tid att från utdragen ur kyrkböckerna få fram de slutliga resultaten, men redan nu kan jag tala om, att isynnerhet berörande Vormsö har jag fått fram många intressanta data. Exempelvis skul-

Alla måste skaffa sig varor på lager.

För närvarande pågår utarbetandet av en lag, enligt vilken alla medborgare äro tvungna att skaffa sig vissa varor på lager, vilka icke få förbrukas.

Varor som i första rummet skola skaffas äro: salt, socker, fotogen, ljus samt sulningsskinn. Denna reserv behöver inte vara särskilt stor, utan utgifterna inskränka sig till 4-5 kronor per person.

Samtidigt utarbetas en lag, som behandlar affärsverksamheten, sedan mobilisation förklarats. Enligt denna kan man förbjuda affären att sälja en del varor under en tid av två månader, då det beräknas att reservlagret har tagit slut.

le jag kunna nämna den extremt låga giftermålsåldern. Under 1800-talet var faktiskt medelvigselåldern för första gången vigde lägre för män än för kvinnor. Det är dessutom intressant att konstatera, att det även under de senaste åren råder en viss skillnad mellan den estniska och den svenska befolkningen beträffande nativitet och dödlighet.

– Vilka äro estlandssvenskarnas befolkningsproblem?

Jo, det stora problemet som måhända kan bli ödesdigert för den svenska minoriteten i Estland är ungdomens utvandring till Sverige. Jag har tyvärr inga exakta siffror för hand, men om verkningarna kan jag nämna att bristen på flickor bland estlandssvenskarna haft till resultat att av de estlandssvenska män, som under senare år ingått äktenskap ha en tredjedel gift sig med estniska flickor. Erfarenheten säger, att dylika giftermål leda till fullständig estnifiering.

Svensk sång i Tallinn

Mäktig brusade sången från s/s Vironias däck, när 49 vitmössade, glada ungdomar tillhörande den berömda göteborgskören "Lodala" på söndagsförmiddagen anlände till Tallinn. Trots det hotande vädret och en sömlös natt på Östersjön stod humöret högt och livsluten strålade ur de svensklå ögonen.

På kvällen samma dag gav Lodala-kören under ledning av musikdirektör G. Wahlström en oförglömlig konsert i Svenska kyrkan. Det var en upplevelse att se de blåklädda sångarna flankera helgedomens gamla orgelläktare, och när tonerna av Stenhammars "Sverige" rent och känslofullt strömmade fram under kyrkkovalven, var det månet öga hos den talrika åhörarskaran som fuktades. Under en och en halv timme satt man gripen av de vackra rösterna.

Följande dag använde våra utländska gäster till att bese huvudstadens sevärdheter, storma vykortaffärer samt svalka sig i Piriita-buktens vågor.

På tisdagsmorgonen fortsattes resan till Haapsalu och Vormsö.

Svensk vetenskapsman hedrad i Tartu.

Universitetskollegiet i Tartu har beslutat tilldela hedersdoktor-diplom åt prof. Arne-Fredrik Vestgren vid Stockholms högskola. Prof. Vestgren har uppvisat stort tillmötesgående mot estniska vetenskapsmän och har även låtit dessa utöka sina kunskaper i sitt laboratorium i Stockholm. Nyligen fyllde prof. Vestgren 50 år och det var på denna dag som hedersdoktor-diplomet utfärdades.

GIDEON DANELL

En av Estlandssvenskarnas bästa vänner.

Nedanstående artikel av M. Essén ha vi klippt ur Allsvensk Samling. Då artikeln helt säkert kommer att intressera Kustbons läsare, ha vi tagit oss friheten att införa den.

"Född den 1 augusti 1873, fil. doktor 1905, tjänstgöring vid Svenska Akademiens Ordboksredaktion i Lund 1905-07, docent 1906, adjunkt vid seminariet i Göteborg 1909, rektor vid folkskoleseminariet i Stockholm 1913, vid seminariet i Uppsala 1917, pensionerad den 1 juli 1939.

Detta några korta, men talande data om Gideon Danell. Bakom dessa data ligger ett mångårigt, tråget arbete. Hans rent mänskliga egenskaper, hans förmåga att alltid behandla sina elever med humanitet och förståelse, hans grundliga kunskaper och intresse för sitt huvudämne, svenska språket, har gjort honom ofta direktekonomiskt. Han har ock hunnom till en utmärkt lärare, till en förstående och god chef. Hans uppslagsrikedom och hjälpsamhet har gjort, att hans elever kunnat vända sig till honom i brydsamma situationer och alltid blivit hjälpta, ofta direkt ekonomiskt. Han har ock hunnit med att gagna skola och lärare genom föredrag och tidningsartiklar. Han har haft flera offentliga uppdrag, han är ännu medlem av den kommitté, som har uttreda frågan om folkskollärares tillträde till universitet.

För denna tidnings läsare är det av större intresse att höra att hans doktorsavhandling behandlade Nuckömålet. Det var år 1900, som han första gången reste över Östersjön och Estland. Få svenskar ha som han kommit i beröring med våra stamfränder där, få svenskar torde vara så väl känd och uppskattad av estlandssvenskarna som han. Delvis å hans initiativ samlades sommaren 1920 en skara svenska lärare från Estland till Uppsala, fingo en god repetition i svenska språket och fingo åter känna samhörigheten med Sverige. En direkt följd blev, att hösten 1920 började den svenska folkhögskolan å Birkas herrgård i Nuckö sin verksamhet, och den förste rektorn blev en lärare från Uppsala folkskoleseminarium. Rektor Danells intresse för Estland

och estlandssvenskarna är alltid levande; många äro de estlandssvenskar som kommit till Uppsala för att av honom få råd och hjälp. Och många äro de brev han fått därifrån.

När en avdelning av Riksföreningen bildades år 1917 under professor Noreens ordförandeskap, var Danell från första början en intresserad medlem. Den 31 mars 1920 höll han ett föredrag över "Den svenska befolkningen i Estland", vilket avslutades med en vädjan till de närvarande att söka stödja och hjälpa våra fränder på andra sidan Östersjön. Den 12 oktober 1923 inledde han en diskussion, "Hur kunna vi stödja svenskhetarbetet i Estland?", som utmynnade i ett förslag att insamla medel för inköp av Birkas herrgård å Nuckö, som sedan skulle överlämnas som gåva till den svenska lantmanna- och folkhögskolan, som där hade sitt tillfälliga hem. En Birkasfond bildades. Det lyckades ej få tillstånd av estniska staten att förvärva Birkas, varför fonden, omkring sjutton tusen kronor, 1937 överlämnades till Stockholmsföreningens Estlandsutskott, att användas till folkhögskolans bästa.

Den 27 april 1924 blev Danell lokalavdelningens ordförande, och kvarstod som sådan till i januari 1929. Men han har alltjämt samma varma intresse för estlandssvenskarna. Hans kännedom om Estland har varit styrelsen, där han alltjämt är medlem, till ovärderlig nytta. När han nu som pensionerad lämnar Uppsala kommer avdelningen att djupt sakna hans värdefulla hjälp, hans varmhjärtade råd, hans förståelse för våra landsmäns i Estlands önskingar. Kanske han snart åter reser dit. Hans huvudintresse blir ånyo Nuckömålet. Det språkliga svenska material från Estland, som han i årtionden samlat, får han nu tid att ytterligare bearbeta, och det torde ej dröja länge innan en ny del av Nuckömålet ligger färdigt för tryckning.

Ett av artisten David Tägström målat porträtt av rektor Danell avtäcktes av ärkebiskopen vid seminariets avslutning den 3 juni. Det kommer att stanna där. Minst fem hundra namn, kolleger och förutvarande elever, ha sina namn på den adress, som åtföljde målningen. Härav framgår, hur uppskattad han är!" M. Essén.

Adligt bröllop i Rikull.

Brudgummen donerar för kulturella ändamål.

Söndagen den 11 juni vigdes i Roslep kapell Baron Arved Taube, från Rikull herrgård med fröken Ilse Maria Kusmanoff från Tallinn. Vigseln förrättades av tyske domkyrkopastorn Hansen från Tallinn. Det lilla templet hade smyckats med blommor, björkar och levande ljus. Förutom bröllopgästerna hade en talrik menighet mött upp. Efter det brudparet och bröllopgästerna tåg in i kyrkan, intonerades en tysk psalm, varefter pastorn höll ett vackert och varmt tal till brudparet med utgångspunkt från Psaltaren 118:24-26. Från kyrkan reste bröllopgästerna till brudgummens hem, där bröllopet firades. Under vägen hyllades brudparet med det gamla traditionella bruket att sätta upp hinder i vägen. Brudparet uppskattade arrangemangen genom att bjuda de agerande på "förföriskningar". Senare hyllades brudparet av gårdens arbetsfolk, som alla inbjudits till bröllopet.

Baron Taube har alltid varit varmt intresserad för bygdeungdomens ideella strävanden, vilket på ett mera påtagligt sätt tog sig uttryck på hans högtidsdag i det att Baron Taube till kommunalstyrelsen överlämnade en gåva å 150.- kr. Kommunalstyrelsen tog med tacksamhet emot gåvan och beslöt att låta den tillfalla idrottens främjande i bygden.

Vi önska de unga all lycka!

Tysk kryssare på besök.

På onsdagsförmiddagen anlände den tyska kryssaren "Admiral Hipper" till Tallinn på ett officiellt besök. Kryssaren är ett av tyska flottans modernaste fartyg, med en storlek av 10.000 ton. Besättningen uppgår till 1200 man.

Estland fortfarande världens bästa skyttenation.

Världsmästerskapstävlingarna i skytte, som sedan ett par veckor pågått i Luzern avslutades på måndagen. Bland de tävlande nationerna lyckades Estland bibehålla sin position som världens bästa skyttenation och hemförde för andra gången världens mest ätrådade skyttetrofé - Argentinapokalen.

Idrottstävling i Rikull.

Söndagen den 9 juli hölls idrottstävling inom Rikull kommun. Som domare fungerade instruktör L. Gjärdman. Bland tävlarna märktes flera juniorer än seniorer. För

övrigt kunde tilläggas, att vädret ej var särskilt gynnsamt för tävling.

Resultaten för de tre bästa i varje gren blevo följande:

100 m för sen.

1. Gottfrid Thomsson	13,2
2. Axel Adelman	13,3
3. Arnold Björkkvist	13,4

Kula för sen.

1. Axel Adelman	11,10
2. Joh. Vesterbom	10,33
3. Alex. Pelmas	9,89

Diskus för sen. (juniordiskus).

1. Joh. Vesterbom	32,07
2. Valfrid Mählberg	28,40
3. Ivar Brunberg	24,13

Spjut för sen.

1. Joh. Vesterbom	39,95
2. Ivar Brunberg	35,98

Höjd för sen.

1. Joh. Vesterbom	1,50
2. Axel Adelman	1,45
3. Ivar Brunberg	1,40

Länd för sen.

1. Joh. Vesterbom	5,33
2. Valfrid Mählberg	5,22
3. Axel Adelman	5,05

Stavhopp.

1. Joh. Vesterbom	2,70
2. Gunnar Brunberg	2,60

60 m för jun.

1. Ivar Björkkvist	8,5
2. Gunnar Brunberg	8,7
3. Albert Vesterby	9,0
4. Bertil Granberg	9,0
5. Einar Koinberg	9,0

Kula för jun.

1. Ivar Granberg	11,20
2. Gunnar Brunberg	10,68
3. Einar Verterberg	9,56

Diskus för jun.

1. Gunnar Brunberg	28,02
2. Ingvar Vesterbom	26,88
3. Ivar Björkkvist	22,92

Spjut för jun.

1. Ivar Björkkvist	37,27
2. Gunnar Brunberg	36,87
3. Ingvar Vesterbom	35,33

Höjd för jun.

1. Gunnar Brunberg	1,40
2. Ingvar Vesterbom	1,35
3. Ivar Björkkvist	1,30

Längd för jun.

1. Gunnar Brunberg	4,98
2. Ivar Björkkvist	4,87
3. Einar Koinberg	4,08

Biskop Rahamägi besöker Pakri.

Söndagen den 23 juli kommer biskop Rahamägi tillsammans med svenske kontraktsprosten Hj. Pöhl att avlägga besök å Lilla Rågö. Högmässa med predikan av biskopen hålles kl. 1/21 f.m. på ön.

Zogu reser med sagolika rikedomar.

Exkonung Zogu som vistats några dagar i Warszawa, lämnade på torsdagen denna, för att fara vidare till Riga. Därifrån kommer Zogu att via Helsingfors resa till England.

Polska tidningar uppge, att exkonungen lär vara rikligt försedd med guld, vilket värde uppskattas till över 10.000.000 pundsterling. Under den korta vistelsen i Warszawa skall Zogu ha utgivit c:a 100.000 zlotti.

En dotter

Alexander o. Maria Samberg
(f. Notman).

Länssjukhuset i Haapsalu den 7 juli 1939.

Bliv Kustbons medarbetare!

En resa till Runö.

PER BONDE.

II

Knogande med väskorna lämnade vi nu strandbrädden och satte av mot skogen för att komma fram till fyren, som ligger i mitten på ön på den högsta kullen, omgiven av en reslig barrskog. Vi hade inte gått länge förrän vi till vår fasa upptäckte att fyren gömde sig. Den var ju avsedd för folk på havet inte för nattvandrare i skogen. Nu hade vi även två skogsstigar att välja på. Och då vet ju alla att när man skall välja, blir det galet. Nu sände vi ut spejare. Prof. Wieselgren som var den längste i sällskapet fick på sin lott att leta fram fyren. Det dröjde heller inte länge förrän ett glädjerop ljud mellan de hundraåriga furorna. Fyren var funnen. —

Det var bara att gå upp för en hög kulle, krypa genom ett par taggträd och hoppa på tuvorna i ett litet kärr, så var man framme.

Raskt iväg. En matros visade nu oss vägen fram till pastoratet. Vi skulle gå så långt tills vägen tog slut och så ytterligare över en hage där det betade ett par elaka hästar, så var man framme. Vi gick. Vägen tog slut. Hästarna voro snälla av förvåning. Pastoratet låg där inbäddat i den allra härligaste grönska och syrenerna stod i full blom. Efter att ha provat knytnäven på alla fönsterkarmar hittade vi slutligen på de inneboende, som nu väcktes och togo emot oss på det hjärtligaste. Morgonhimlen rodnade. Naturen vaknade till ny dag. För oss gällde det en stunds vila.

Det blev inte många timmars sömn. Vi ville höra och se vad Runö hade att bjuda på. En kopp kaffe och så ut på den sandiga bygatan träffa människor, höra något om seder och bruk och studera språket. Pennan smälte betydligt under dagens lopp. Här var det tröskning, sälfångst, festresa m. m. som på landsmål berättades av öbefolkningen. Inte

heller gingo vi därifrån utan att ha smakat på nationalrätten. Lördagskvällen skall man under alla årstider ha kött och potatis kokta i samma gryta men på glöd i slutna ugn. Det smakade gott. Så nästa gång jag kommer till Runö skall jag inte glömma "ket o tuffla" lördagskvällen. Annars vilar över lördagseftermiddagen söndagens helgfrid. Då slutas arbetet. Man badar bastu och några folk nöjen få inte förekomma. Det skall råda lugn och ro över kvällen. Och det måste jag säga att så även var fallet. Det var bara vi som med vår knappa tid inte hade möjlighet att göra bruk av den goda sedan.

I allmänhet var man belåten med jorddelningen som genomfördes för närmare tio år sedan. Jordan tyckes bära jämförelsevis rika skördar. Rågen stod där vackert böljande då vi på söndagsmiddagen gingo till stranden för att avsegla. Sommarens blomsterkantade vägarna och här och var fanns även smärre diken. Forts.

Årets världsmästare i skytte

Miniaturgevär.

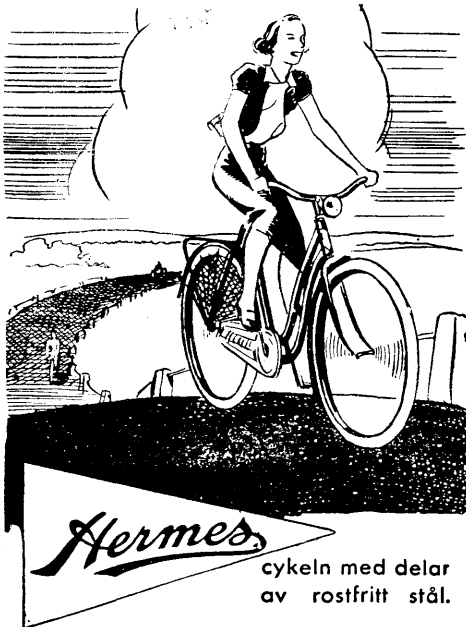
Liggande: T. Mänttari, Finland, 400 poäng, världsrekord.

Liggande, lag: Estland 1,977, världsrekord.

Knästående: Buduay, Ungern, 392 poäng, världsrekord.

lekande lätt...

uppför brantaste backar, snabb som en vindil och vacker som en dröm" det är ett poetiskt signalement för den lättgående, eleganta och slitstarka Hermes.

A. B. NYMANS VERKSTÄDER
UPPSALA

Representant i Estland
K-m Anton Willberg
Paldiski mnt. 5, Tallinn.

Knästående, lag: Estland, 1,944 poäng, världsrekord.

Stående: K. Steigermann, Tyskland, 380 poäng, tangerar världsrekordet.

Stående, lag: Finland, 1,861 poäng, världsrekord.

Sammanlagt: K. Steigermann, Tyskland, 1,167 poäng, världsrekord (397+380).

Pistol.

50 m, valfritt vapen: Erich Krempel, Tyskland, 547 poäng.

Lag: Schweiz 2,665 poäng, världsrekord.

Olympisk silhuett: Torsten Ullman, Sverige, 54 träffar (42 i omskjutning). Silhuett, lag: Ungern 269 träffar.

Armégevär.

Stående: J. Brod, Tyskland, 334 poäng, världsrekord.

Knästående: K. Zimmermann, Schweiz, 367 poäng, världsrekord.

Liggande: Gehmann, Tyskland, 367 poäng, världsrekord.

Helmatch: Genot, Frankrike, 529 poäng.

Helmatch lag, (Mannerheimpokalen): Schweiz 2,601 poäng, världsrekord.

Fritt gevär.

Liggande: A. Liivik, Estland, 386 pg.

Liggande, lag: Norge, 1,895 poäng.

Knästående: H. Kivioja, Estland 379 poäng.

Utgivare:
Svenska Odlingens Vänner

REDAKTION:

A. Stahl, ansvarig red.

E. Nyman, red.-sekr.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr. 2:-	1 år Ekr. 4:-
1/2 " " 1:-	1/2 " " 2:-

Finlandssvenska

som är intresserad av svenskarna i Estland

önskar brevväxla

med dam eller herre. Svar till «Bankkassörska» i detta bl. kontor.

Knästående lag: Estland, 1,875 poäng, världsrekord.

Stående: K. Zimmermann, Schweiz, 354 poäng.

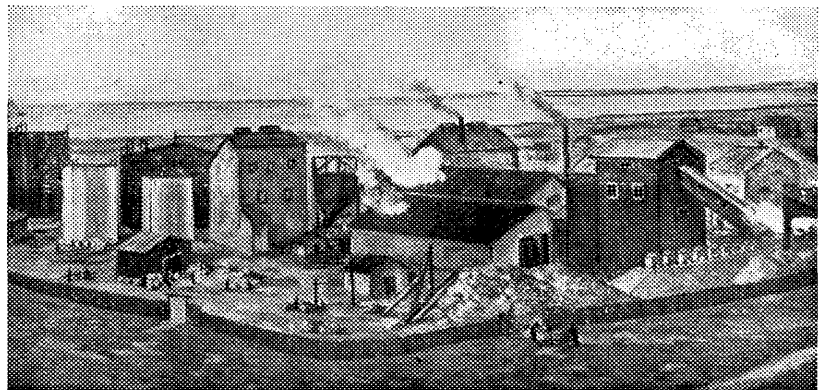
Stående, lag: Schweiz, 1,733 poäng.

Helmatch: E. Liivik, Estland, 1,097 poäng.

Helmatch, lag (Argentinapokalen): Estland, 5,422 poäng.

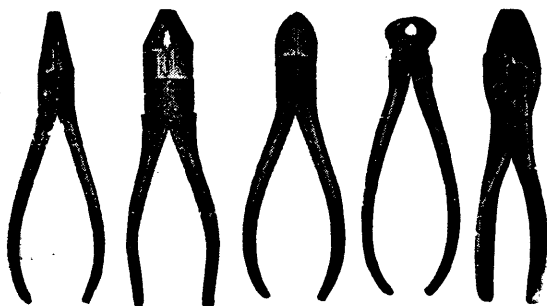
Estländska Oljeskifferkonsortiet — Sillamäe

Kontor: Väike Karja 1

Första inhemska bensinfabriken.

Tillverkar: bränn- och impregneringsolja, bitumen och bensin.

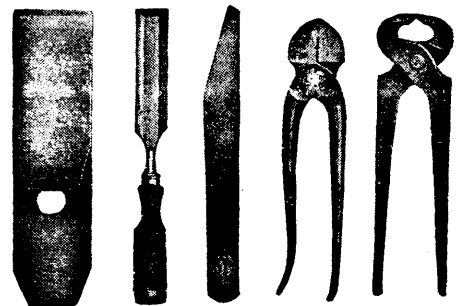

FABRIKSMÄRKE

REPRESENTANT

Fa Nils Olsgård

PIKK TÄN. 36/14
TALLINN

E. A. BERGS FABRIKS AKTIEBOLAG

ESKILSTUNA